TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2018. gada 5. jūlijā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Regula (EK) Nr. 44/2001 – Īpašā jurisdikcija – 5. panta 3. punkts – Lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu – Vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu – Kaitējuma rašanās vieta un kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vieta – Prasība atlīdzināt kaitējumu, ko, iespējams, radījusi pretkonkurences rīcība dažādās dalībvalstīs – 5. panta 5. punkts – Filiāles darbības – Jēdziens

Lieta C-27/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Lietuvos apeliacinis teismas* (Lietuvas apelācijas tiesa) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 12. janvārī un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 19. janvārī, tiesvedībā

***AB* "*flyLAL-Lithuanian Airlines*"**, kas ir likvidācijas procesā,

pret

VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"",

AS "Air Baltic Corporation",

piedaloties:

AB "ŽIA Valda",

AB "VA Reals",

Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Ilešičs [*M. Ilešič*], tiesneši A. Ross [*A. Rosas*], K. Toadere [*C. Toader*] (referente), A. Prehala [*A. Prechal*] un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerāladvokāts: M. Bobeks [*M. Bobek*],

sekretārs: M. Aleksejevs [*M. Aleksejev*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 16. novembra tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – lietuviešu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– *AB "flyLAL-Lithuanian Airlines"* vārdā – *R. Audzevičius*, *advokatas*,

– VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"" vārdā – *R. Simaitis* un *M. Inta* un S. Novicka, advokāti,

– AS "Air Baltic Corporation" vārdā – *R. Zaščiurinskaitė*, D. Pāvila, *D. Bublienė*, *I. Norkus* un *G. Kaminskas*, advokāti,

– *AB "ŽIA Valda"* un *AB "VA Reals"* vārdā – *P. Docka*, *advokatas*,

– Lietuvas valdības vārdā – *D. Kriaučiūnas* un *R. Dzikovič*, pārstāvji,

– Latvijas valdības vārdā – I. Kucina un J. Davidoviča, pārstāves,

– Eiropas Komisijas vārdā – *M. Wilderspin* un *G. Meessen*, kā arī *A. Steiblytė*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2018. gada 28. februāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes Regulas (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.) 5. panta 3. un 5. punkta interpretāciju.

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā starp *AB "flyLAL-Lithuanian Airlines"* (turpmāk tekstā – *"flyLAL"*) – Lietuvā dibinātu sabiedrību, kura ir likvidācijas procesā, kā arī personām, kas iestājušās lietā, – *AB "ŽIA Valda"* un *AB "VA Reals"*, un divām Latvijā dibinātām sabiedrībām – VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"" (turpmāk tekstā – "lidosta "Rīga"") un AS "Air Baltic Corporation" (turpmāk tekstā – "*Air Baltic*"), kuras mērķis ir panākt, lai tiktu atzīts, ka lidostas "Rīga" un *Air Baltic* iespējamā pretkonkurences rīcība ir pretrunā LESD 101. un 102. pantam, un piespriest tām atlīdzināt kaitējumu, kas ar šo rīcību radīts.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Briseles konvencija

3 1968. gada 27. septembra Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar turpmākām konvencijām par jauno dalībvalstu pievienošanos šai konvencijai (turpmāk tekstā – "Briseles konvencija"), 5. pants ir formulēts šādi:

"Personu, kuras domicils ir šīs konvencijas līgumslēdzējā valstī, citā šīs konvencijas līgumslēdzējā valstī var iesūdzēt:

[..]

3. lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu – tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu;

[..]

5. attiecībā uz strīdiem, kas rodas kādas filiāles, aģentūras vai cita uzņēmuma darbību dēļ, filiāles, aģentūras vai citas struktūras atrašanās vietas tiesā."

Regula Nr. 44/2001

4 Regulas Nr. 44/2001 preambulas 11., 12. un 15. apsvērumā ir noteikts:

"(11) Jurisdikcijas normām vajadzētu būt ļoti paredzamām, un tām būtu jābalstās uz principu, ka jurisdikcijas pamatā ir atbildētāja domicils, un jurisdikcijai vienmēr ir jābūt pieejamai ar šādu pamatojumu, izņemot dažās skaidri noteiktās situācijās, kurās tiesvedības priekšmets vai pušu autonomija garantē citu sasaistes faktoru. Juridiskas personas domicils būtu jānosaka autonomi, lai kopējās normas padarītu pārskatāmākas un novērstu jurisdikcijas kolīzijas.

(12) Papildus atbildētāja domicilam kā jurisdikcijas pamatojumam vajadzētu būt arī citiem jurisdikcijas pamatojumiem, kuru pamatā ir cieša saikne starp tiesu un lietu vai kuru nolūks ir veicināt pareizu tiesvedību.

[..]

(15) Tiesvedības saskaņotas norises interesēs ir jāsamazina paralēlas tiesvedības iespēja un jānodrošina, ka divās dalībvalstīs nepieņem nesavienojamus spriedumus. [..]"

5 Šīs regulas 2. panta 1. punkts, kurā vispārējā jurisdikcija ir piešķirta atbildētāja domicila valsts tiesām, ir formulēts šādi:

"Saskaņā ar šo regulu personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, neatkarīgi no viņu pilsonības, var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā."

6 Minētās regulas 5. pantā ir paredzēts:

"Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt:

[..]

3) lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu – tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu;

[..]

5) attiecībā uz strīdiem, kas izriet no filiāles, aģentūras vai citas struktūras darbības – filiāles, aģentūras vai citas struktūras atrašanās vietas tiesā;

[..]."

Lietuvas tiesības

7 Saskaņā ar *Civilinio proceso kodeksas* (Civilprocesa kodekss) 782. pantu tiesai pēc savas ierosmes ir jāpārbauda, vai tajā izskatāmā tiesvedība ietilpst Lietuvas tiesu kompetencē.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

8 Lietuvas aviosabiedrība *flyLAL* tostarp veica lidojumus ar sākumpunktu un ar galamērķi Viļņas lidostā (Lietuva).

9 2004. gadā Latvijas aviosabiedrība *Air Baltic* uzsāka lidojumus no minētās lidostas un uz to; daļai no šiem lidojumiem bija tādi paši galamērķi kā *flyLAL* veiktajiem lidojumiem.

10 Pēc tam, kad *flyLAL* bija cietusi finansiālus zaudējumus, tika uzsākta tās likvidācija.

11 Uzskatīdama, ka *Air Baltic* to ir izstūmusi no tirgus, piemērodama plēsonīgas cenas atsevišķos lidojumu maršrutos ar sākumpunktu un ar galamērķi Viļņas lidostā, kuras esot finansētas, par labu *Air Baltic* piešķirot atlaides lidostas "Rīga" (Latvija) sniegto lidostas pakalpojumu tarifiem, *flyLAL* 2008. gada 22. augustā cēla *Vilniaus apygardos teismas* (Viļņas apgabaltiesa, Lietuva) prasību pret *Air Baltic* un lidostu "Rīga", lai panāktu, ka tiek atlīdzināti zaudējumi 57 874 768,30 EUR apmērā, kas tai, iespējams, radušies pretkonkurences rīcības dēļ, kādu veikušas šīs sabiedrības. *FlyLAL* arī apgalvoja, ka pēc tam, kad tā šādi bija izstumta no tirgus, *Air Baltic* novirzīja lielāko daļu lidojumu ar sākumpunktu un galamērķi Viļņas lidostā uz starptautisko lidostu "Rīga". *ŽIA Valda* un *VA Reals* – *flyLAL* akcionāres – iestājās pamatlietā *flyLAL* atbalstam.

12 Kā izriet no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu, tiesvedībā, kas bija nošķirta no pamata tiesvedības, Latvijas Republikas Konkurences padome (Latvijas Republika) ar 2006. gada 22. novembra lēmumu atzina, ka ar atlaižu sistēmu, kādu lidosta "Rīga" piemēroja no 2004. gada 1. novembra, paredzot atlaides līdz 80 % apmērā par gaisa kuģu pacelšanos, nosēšanos un drošības pasākumiem, tiek pārkāpts EKL 82. panta otrās daļas c) punkts – kas tagad ir LESD 102. panta otrās daļas c) punkts –, un pieprasīja, lai tā izbeidz minēto praksi. No šīs sistēmas labumu guva divas aviosabiedrības, no kurām viena ir *Air Baltic*.

13 *Vilniaus apygardos teismas* (Viļņas apgabaltiesa) ar 2016. gada 27. janvāra spriedumu *flyLAL* prasību apmierināja daļēji un piesprieda *Air Baltic* samaksāt tai zaudējumu atlīdzību 16 121 094 EUR apmērā un nokavējuma procentus saskaņā ar gada procentu likmi 6 % apmērā. Tā savukārt noraidīja *flyLAL* prasību, ciktāl tā bija vērsta pret lidostu "Rīga", kā arī noraidīja *ŽIA Valda* un *VA Reals* prasības.

14 Tā kā lidosta "Rīga" un *Air Baltic* bija *Vilniaus apygardos teismas* (Viļņas apgabaltiesa) bija izvirzījušas iebildi par Lietuvas tiesu starptautiskās jurisdikcijas neesamību pamatlietas izskatīšanai, minētā tiesa norādītajā spriedumā vispirms pauda, ka šo aspektu jau ir aplūkojusi *Lietuvos apeliacinis teismas* (Lietuvas apelācijas tiesa) 2008. gada 31. decembra spriedumā.

15 Ar minēto spriedumu *Lietuvos apeliacinis teismas* (Lietuvas apelācijas tiesa) – kura bija noraidījusi prasības, ko lidosta "Rīga" un *Air Baltic* cēlušas par *Vilniaus apygardos teismas* (Viļņas apgabaltiesa) 2008. gada 25. septembra rīkojumu, kurā pagaidu un aizsardzības pasākumu veidā bija uzdots arestēt *Air Baltic* un lidostai "Rīga" piederošu kustamo un/vai nekustamo īpašumu, kā arī īpašumtiesības, – arī konstatēja, ka Lietuvas tiesu jurisdikcijā ir izskatīt pamatlietu, pamatojoties uz Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. un 5. punktu. Augstākās tiesas Senātā (Latvija) tika iesniegts lūgums atzīt un izpildīt minēto spriedumu; saistībā ar šo lūgumu minētā tiesa uzdeva Tiesai prejudiciālu jautājumu, saistībā ar kuru tika taisīts 2014. gada 23. oktobra spriedums *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-302/13, EU:C:2014:2319).

16 Tad *Vilniaus apygardos teismas* (Viļņas apgabaltiesa) konstatēja, ka Lietuvas tiesu jurisdikcija ir balstīta uz Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. un 5. punktu, jo, pirmkārt, pretkonkurences rīcība, kas radīja zaudējumus *flyLAL*, tostarp plēsonīgo cenu piemērošana, lidojumu laiku pieskaņošana, nelikumīga reklāma, tiešo lidojumu atcelšana, kā arī pasažieru pārvadājumu pārcelšana uz starptautisko lidostu "Rīga", notika Lietuvā un, otrkārt, *Air Baltic* Lietuvā darbojās ar savas filiāles starpniecību.

17 *FlyLAL*, lidosta "Rīga" un *Air Baltic*, kā arī *ŽIA Valda* un *VA Reals* par *Vilniaus apygardos teismas* (Viļņas apgabaltiesa) 2016. gada 27. janvāra spriedumu iesniedza apelācijas sūdzības iesniedzējtiesā, proti, *Lietuvos apeliacinis teismas* (Lietuvas apelācijas tiesa).

18 Šī tiesa atgādina, ka no 2014. gada 23. oktobra sprieduma *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-302/13, EU:C:2014:2319) izriet, ka pamatlieta ir civiltiesiska un komerciāla rakstura un ka tā ietilpst Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas jomā. Toties iesniedzējtiesa norāda, ka tai ir šaubas par Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. un 5. punkta interpretāciju. Tā precizē, ka tās pienākums šajā tiesvedības stadijā pārbaudīt savu jurisdikciju izriet no Civilprocesa kodeksa 782. panta.

19 Attiecībā uz Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā paredzēto jēdzienu "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" iesniedzējtiesa, atgādinājusi Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru šis jēdziens nozīmē gan vietu, kur radies kaitējums, gan vietu, kur iestājies kaitējumu radījušais notikums, uzskata, pirmkārt, ka kaitējumu radījušā notikuma vietas noteikšana var būt sarežģīta, jo šajā gadījumā darbības, kas kopā vai atsevišķi var radīt kaitējumu, tika veiktas dažādās dalībvalstīs, proti, Lietuvā un Latvijā.

20 Šajā ziņā tā precizē, ka nav strīda par to, ka *Air Baltic* lidostas "Rīga" sniegto pakalpojumu cenām saņēma atlaidi 80 % apmērā. Par šo atlaižu sistēmu Latvijas Republikas Konkurences padome pieņēma 2006. gada 22. novembra lēmumu, kura konstatēja, ka ir pārkāpts EKL 82. panta otrās daļas c) punkts, kas tagad ir LESD 102. panta otrās daļas c) punkts. Atbildētājas pamatlietā uzskata, ka šīs atlaides esot balstītas uz Latvijas iestāžu izdotiem normatīvajiem aktiem un to īstenošana esot notikusi tikai Latvijā, tostarp piemērojot minētās atlaides, sniedzot pakalpojumus lidostā "Rīga", kā arī *Air Baltic* gūstot peļņu. Savukārt *flyLAL* apgalvo, ka šī atlaižu sistēma, kas veido dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, esot balstīta uz pretkonkurences vienošanos starp atbildētājām pamatlietā, ar ko ir pārkāpts EKL 81. pants, kas tagad ir LESD 101. pants. Pēc tās uzskatiem, pateicoties no šīs vienošanās gūtajai peļņai un šķērssubsidēšanai, *Air Baltic* spēja īstenot šīs pretkonkurences darbības Viļņas lidostā, tostarp piemērot plēsonīgas cenas un veikt darījumus, kas saistīti ar lidojumu laiku pieskaņošanu, nelikumīgu reklāmu un lidojumu atcelšanu pēc tam, kad *flyLAL* bija aizgājusi no attiecīgā tirgus. Tādējādi, pēc tās uzskatiem, iespējamais kaitējums esot radies Lietuvā.

21 Otrkārt, attiecībā uz kaitējuma rašanās vietu iesniedzējtiesa uzsver, ka kaitējumu, kas, iespējams, nodarīts *flyLAL*, veido negūtā peļņa, kāda no 2004. līdz 2008. gadam radusies to lidojumu tirgū, kuru sākumpunkts un galamērķis ir Viļņas lidostā. Šajā ziņā iesniedzējtiesa šaubās par to, kā ir jākvalificē šis kaitējums, kā arī par tā rašanās vietu, ņemot vērā Tiesas judikatūru par kaitējumu, ko veido vienīgi finansiālie zaudējumi, kurus ilustrē 1995. gada 19. septembra *Marinari* (C-364/93, EU:C:1995:289), 2004. gada 10. jūnija *Kronhofer* (C-168/02, EU:C:2004:364), kā arī 2016. gada 16. jūnija *Universal Music International Holding* (C-12/15, EU:C:2016:449) spriedumi.

22 Treškārt, minētā tiesa šaubās par to, kā interpretēt jēdzienu "filiāles darbība" Regulas Nr. 44/2001 5. panta 5. punkta izpratnē.

23 Šajā ziņā tai nav šaubu, ka *Air Baltic* filiāle Lietuvā, kuras darbība sastāv no starptautiskajiem pasažieru, preču un pasta gaisa pārvadājumiem, atbilst Tiesas judikatūrā izvirzītajiem nosacījumiem, lai tā tiktu kvalificēta kā "filiāle" minētā panta izpratnē. Tā arī konstatē, ka no šīs filiāles statūtiem izriet, ka tā bija pilnvarota noteikt *Air Baltic* lidojumu ar sākumpunktu un galamērķi Viļņas lidostā cenas. Tomēr, pēc šīs tiesas uzskatiem, nav datu, kas liecinātu, ka šī filiāle būtu faktiski noteikusi minētās cenas.

24 Iesniedzējtiesa attiecīgi šaubās, vai *Air Baltic* filiāles darbība Lietuvā varētu būt pamats Regulas Nr. 44/2001 5. panta 5. punkta piemērošanai.

25 Šādos apstākļos *Lietuvos apeliacinis teismas* (Lietuvas apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai saskaņā ar apstākļiem, kādi radušies izskatāmajā lietā, Regulas [Nr. 44/2001] 5. panta 3. punktā minētais jēdziens "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" ir jāsaprot kā atbildētāju prettiesiskās vienošanās, ar ko ir pārkāpts [EKL] 82. panta [otrās daļas] c) punkts (tagad – LESD 102. panta otrās daļas c) punkts), noslēgšanas vieta vai arī kā vieta, kurā veiktas darbības, ar ko no šīs vienošanās gūtais finansiālais labums ir izmantots, piemērojot plēsonīgas cenas (veicot šķērssubsidēšanu), konkurējot ar prasītāju tajos pašos attiecīgajos tirgos?

2) Vai šajā lietā prasītājai nodarītais kaitējums (negūtā peļņa), kas radies norādīto atbildētāju prettiesisko darbību dēļ, var tikt uzskatīts par kaitējumu Regulas [Nr. 44/2001] 5. panta 3. punkta izpratnē?

3) Vai *Air Baltic* filiāles Lietuvā darbība atbilstoši izskatāmās lietas apstākļiem ir uzskatāma par filiāles darbību, kā tā tiek saprasta Regulas [Nr. 44/2001] 5. panta 5. punktā?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

26 Lai atbildētu uz uzdotajiem jautājumiem, ir jāatgādina, ka, tikai atkāpjoties no Regulas Nr. 44/2001 2. panta 1. punktā ietvertā vispārīgā noteikuma par atbildētāja domicila dalībvalsts tiesu jurisdikciju, šīs regulas II nodaļas 2. iedaļā ir paredzēti vairāki īpašās jurisdikcijas piešķiršanas gadījumi, tostarp minētās regulas 5. panta 3. un 5. punktā paredzētie gadījumi. Tā kā gan tās vietas, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta izpratnē, gan filiāles, aģentūras vai citas struktūras atrašanās vietas tiesu jurisdikcija strīdos, kuri izriet no to darbības, tās pašas regulas 5. panta 5. punkta izpratnē ir noteikumi par īpašo jurisdikciju, tie ir jāinterpretē autonomi un šauri, nepieļaujot interpretāciju, kas pārsniegtu minētajā regulā tieši paredzētos gadījumus (šajā nozīmē par filiāles darbību skat. spriedumu, 1978. gada 22. novembris, *Somafer*, 33/78, EU:C:1978:205, 7. un 8. punkts, kā arī par atbildību par neatļautu darbību skat. spriedumu, 2016. gada 16. jūnijs, *Universal Music International Holding*, C-12/15, EU:C:2016:449, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

27 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru minētās regulas 5. panta 3. un 5. punktā paredzētie īpašās jurisdikcijas noteikumi ir balstīti uz īpaši ciešu saikni starp strīdu un tās vietas tiesām, kurās tie var tikt iesniegti izskatīšanai, kas pareizas tiesvedības un procesa lietderīgas organizācijas apsvērumu dēļ attaisno jurisdikcijas piešķiršanu pēdējām minētajām tiesām (šajā nozīmē par filiāles darbību skat. spriedumus, 1978. gada 22. novembris, *Somafer*, 33/78, EU:C:1978:205, 7. punkts, un 1995. gada 6. aprīlis, *Lloyd's Register of Shipping*, C-439/93, EU:C:1995:104, 21. punkts, kā arī par atbildību par neatļautu darbību skat. spriedumus, 2016. gada 16. jūnijs, *Universal Music International Holding*, C-12/15, EU:C:2016:449, 26. punkts, un 2017. gada 17. oktobris, *Bolagsupplysningen* un *Ilsjan*, C-194/16, EU:C:2017:766, 26. punkts).

28 It īpaši attiecībā uz Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā minēto jēdzienu "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu", jāatgādina, ka šis formulējums attiecas gan uz vietu, kur kaitējums ir radies, gan uz vietu, kur iestājies šo kaitējumu radījušais notikums, un tādējādi atbildētājs atkarībā no prasītāja izvēles var tikt iesūdzēts vienā vai otrā no šo vietu tiesām (skat. it īpaši spriedumus,

2012. gada 19. aprīlis, *Wintersteiger*, C-523/10, EU:C:2012:220, 19. punkts; 2015. gada 28. janvāris, *Kolassa*, C-375/13, EU:C:2015:37, 45. punkts, kā arī 2016. gada 16. jūnijs, *Universal Music International Holding*, C-12/15, EU:C:2016:449, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

29 Uzdotie jautājumi ir jāizskata, ņemot vērā šos apsvērumus.

Par otro jautājumu

30 Ar otro jautājumu, kurš jāizskata vispirms, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko radījusi pretkonkurences rīcība, šīs rīcības dēļ cietušās personas norādītā negūtā peļņa var būt kaitējums, ar ko var pamatot "vietas, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu", dalībvalsts tiesu jurisdikciju. Tā kā iesniedzējtiesa ir minējusi arī šāda kaitējuma rašanās vietu, minētais jautājums saskaņā ar šī sprieduma 28. punktā atgādināto judikatūru ir jāsaprot tādējādi, ka tas tostarp attiecas uz kaitējuma rašanās vietas noteikšanu.

31 Kā ģenerāladvokāts ir atgādinājis secinājumu 37. punktā, ir jānošķir sākotnējais kaitējums, kas izriet tieši no izraisošā notikuma, kura iestāšanās vieta varētu pamatot jurisdikciju atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktam, no vēlākām negatīvām sekām, kas nevar pamatot jurisdikcijas piešķiršanu, balstoties uz šo tiesību normu.

32 Šajā ziņā 1995. gada 19. septembra sprieduma *Marinari* (C-364/93, EU:C:1995:289) 14. un 15. punktā Tiesa ir nospriedusi, ka jēdziens "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" nevar tikt interpretēts tik paplašināti, ka tas ietvertu ikvienu vietu, kurā var izjust negatīvas tāda fakta sekas, kas jau ir izraisījis kaitējumu, kurš faktiski ir iestājies citā vietā. Tādēļ šis jēdziens nevar tikt interpretēts tādējādi, ka tas iekļautu vietu, par kuru cietušais norāda, ka tam nodarīts mantisks kaitējums, kas izriet no sākotnējā kaitējuma, kurš radies un cietušajam nodarīts citā valstī.

33 Šajos apstākļos ar savu jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot pirmām kārtām, vai negūtā peļņa, uz kādu norādījusi *flyLAL*, var tikt kvalificēta kā "sākotnējais kaitējums" minētās judikatūras izpratnē vai arī tā ir tikai "vēlāks finansiāls kaitējums", kas viens pats nevar būt pamats Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta piemērošanai.

34 Kā izriet no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem un neskarot faktu vērtējumu, kas ir jāveic iesniedzējtiesai, negūto peļņu, uz ko norādījusi *flyLAL*, veido zaudējumi, kas, iespējams, radušies tādēļ, ka bija grūti rentabli nodrošināt lidojumus ar sākumpunktu un galamērķi Viļņas lidostā pēc tam, kad *Air Baltic* piemēroja plēsonīgās cenas, kuras esot finansētas, pateicoties lidostas [pakalpojumu] tarifu atlaidēm, ko *Air Baltic* esot saņēmusi vēlāk, izmantojot ar lidostu "Rīga" noslēgtu pretkonkurences vienošanos. Šajā gadījumā, kā tiesas sēdē apgalvoja *flyLAL*, jautājums tostarp esot par pārdošanas apjomu samazinājumu aviosavienojumos ar sākumpunktu un galamērķi Viļņas lidostā, kurus šī rīcība ietekmēja.

35 Tiesa jau saistībā ar preču atkārtotas pārdošanas ārpus selektīvās izplatīšanas tīkla aizlieguma iespējamu pārkāpumu, piedāvājot šajā tīklā ietilpstošas preces interneta vietnēs, ir atzinusi, ka pārdošanas apjoma samazināšanās un pilnvarota izplatītāja no tā izrietošā negūtā peļņa ir kaitējums, kura dēļ kļūst piemērojams Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 21. decembris, *Concurrence*, C-618/15, EU:C:2016:976, 33. un 35. punkts).

36 Tāpat ir uzskatāms, ka negūtā peļņa, ko tostarp veido pārdošanas apjomu samazināšanās, kāda, iespējams, radusies pretkonkurences rīcības, kas ir pretrunā LESD 101. un 102. pantam, rezultātā, var tikt kvalificēta kā "kaitējums" saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu, kas principā var būt pamats tās dalībvalsts tiesu jurisdikcijai, kuras teritorijā ir iestājies notikums, kas rada kaitējumu.

37 Otrām kārtām otrais jautājums attiecas uz šāda kaitējuma rašanās vietas noteikšanu.

38 No lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu izriet, pirmkārt, ka atbildētāju pamatlietā iespējamā pretkonkurences rīcība attiecās uz lidojumu ar sākumpunktu un galamērķi Viļņas lidostā tirgu, kas, pēc *flyLAL* uzskatiem, izraisīja konkurences izkropļošanu šajā tirgū. Otrkārt, šī rīcība *flyLAL* esot radījusi kaitējumu.

39 Šajā gadījumā un attiecībā uz zaudējumiem, kādi aviosabiedrībai ir radušies lidojumos ar sākumpunktu un galamērķi tās dalībvalsts galvaspilsētā, kuras teritorijā minētā sabiedrība ir reģistrēta, ir uzskatāms, ka galvenokārt ir skarts tās dalībvalsts tirgus, kuras teritorijā minētā sabiedrība acīmredzot izvērš galvenās pārdošanas darbības, kas saistītas ar šādiem lidojumiem, proti, Lietuvas tirgus.

40 Ja tirgus, ko ir skārusi pretkonkurences rīcība, atrodas dalībvalstī, kuras teritorijā norādītais kaitējums, iespējams, noticis, tad ir uzskatāms, ka kaitējuma rašanās vieta saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu atrodas šajā dalībvalstī. Šis risinājums, kas balstīts uz šo abu elementu saskaņotību, atbilst noteikumu par jurisdikcijas tuvumu un paredzamības mērķiem, jo, pirmkārt, tās dalībvalsts tiesas, kurā atrodas skartais tirgus, var vislabāk izskatīt šādas prasības par zaudējumu atlīdzību un, otrkārt, saimnieciskās darbības subjekts, kurš veic pretkonkurences rīcību, var saprātīgi sagaidīt, ka varētu tikt iesūdzēts tiesās tajā vietā, kur šī rīcība ir izkropļojusi veselīgas konkurences noteikumus.

41 Turklāt, kā ģenerāladvokāts ir norādījis secinājumu 52. punktā, šāda kaitējuma rašanās vietas noteikšana atbilst saderīguma prasībām, kas izvirzītas preambulas 7. apsvērumā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām ("Roma II") (OV 2007, L 199, 40. lpp.), jo saskaņā ar šīs regulas 6. panta 3. punkta a) apakšpunktu tiesību akti, kas piemērojami prasībām par zaudējumu atlīdzību saistībā ar konkurenci ierobežojošām darbībām, ir tās valsts tiesību akti, kuras tirgus ir vai varētu tikt ietekmēts.

42 Turklāt, tā kā pamatlietā ir iesaistīti vairāki atbildētāji, ir jāatgādina, ka šis jurisdikcijas nosacījums darbojas arī tad, ja pastāv vairāki kaitējuma nodarītāji, jo Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ļauj noteikt tiesas jurisdikciju atbilstoši iespējamā kaitējuma rašanās vietai attiecībā pret visiem tiesību subjektiem, kuri, iespējams, par to ir atbildīgi, ar nosacījumu, ka kaitējums rodas tiesas, kurā celta prasība, darbības teritorijā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 3. aprīlis, *Hi Hotel HCF*, C-387/12, EU:C:2014:215, 40. punkts).

43 Ņemot vērā šos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko radījusi pretkonkurences rīcība, "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu", tādā situācijā, kāda ir pamatlietā, konkrēti attiecas uz negūtās peļņas rašanās vietu, ko veido pārdošanas apjomu samazināšanās, proti, vietu, kur atrodas tirgus, ko skārusi minētā rīcība, kurā, kā apgalvo cietušais, tam ir radušies zaudējumi.

Par pirmo jautājumu

44 Ja pirmais jautājums saskaņā ar tā formulējumu attiecas uz plēsonīgu cenu piemērošanu, kas saistīta ar LESD 102. pantu, tad tas attiecas arī uz tēzi par vēlāku pretkonkurences vienošanās noslēgšanu, kas ir pretrunā LESD 101. pantam.

45 Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko radījusi pretkonkurences rīcība, jēdziens "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" var tikt saprasts tādējādi, ka tā ir vai nu vieta, kur noslēgta pretkonkurences vienošanās, kas ir pretrunā LESD 101. pantam, vai arī vieta, kur ir veiktas darbības, ar kurām no šīs vienošanās gūtais finansiālais labums ir izmantots, tostarp plēsonīgu cenu piemērošana, kas atbilst LESD 102. pantā paredzētajai dominējošā stāvokļa ļaunprātīgai izmantošanai.

46 Kā ir atgādināts šī sprieduma 28. punktā, uzreiz ir jāvērš uzmanība uz to, ka ar Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu prasītājam ir sniegta iespēja celt prasību vai nu kaitējuma rašanās vietas tiesā, vai arī kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vietas tiesā, tādējādi tiesā likumīgi var vērsties, pamatojoties uz vienu no šiem diviem jurisdikcijas nosacījumiem.

47 Šajā gadījumā pamatlietai ir raksturīgs tas, ka pastāv virkne notikumu, no kuriem katrs pats par sevi varētu būt iespējamais "kaitējumu radījušais notikums"; tādā gadījumā kaitējums izrietētu no to mijiedarbības, kas tomēr arī varētu būt iespējams. Tādējādi iesniedzējtiesa norāda, pirmkārt, uz pretkonkurences rīcību saistībā ar kuru lidosta "Rīga" esot vienojusies par preferenciālām atlaidēm *Air Baltic* attiecībā uz gaisa kuģu pacelšanos, nosēšanos un drošības pasākumiem, kas esot nostiprināts pēdējās minētās dominējošais stāvoklis lidojumu ar galamērķi un sākumpunktu starptautiskajā lidostā "Rīga" tirgū, kā arī uz pretkonkurences vienošanos, kāda šajā nolūkā, iespējams, noslēgta starp minēto lidostu un *Air Baltic*, un, otrkārt, uz darbībām, ar ko no šīs vienošanās gūtais finansiālais labums ir izmantots, tostarp tādējādi, ka *Air Baltic* piemēro plēsonīgas cenas atsevišķos lidojumos ar sākumpunktu un galamērķi Viļņas lidostā. Tā kā pamatlietā ir apgalvots, ka pastāv nelikumīga vienošanās atbilstoši LESD 101. pantam, plēsonīgu cenu piemērošana varētu aprobežoties ar šīs vienošanās izpildi vai savukārt varētu veidot nošķirtu pārkāpumu atbilstoši LESD 102. pantam.

48 Tādējādi šādos sevišķi sarežģītos apstākļos kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vietas konkrēta noteikšana ir atkarīga tostarp no jautājuma, vai iespējamā pretkonkurences rīcība veido nelikumīgu vienošanos atbilstoši LESD 101. pantam un/vai dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu atbilstoši LESD 102. pantam.

49 Neskarot pārbaudes, kas jāveic iesniedzējtiesai, šajā gadījumā par saikni starp dažādu attiecīgo pretkonkurences rīcību, ir jāvērš uzmanība uz to, ka, tā kā no pamatlietas faktiskajiem apstākļiem izrietot, ka pretkonkurences vienošanās, kāda, iespējams, noslēgta, pārkāpjot LESD 101. pantu, ir varbūtējo kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vieta, jurisdikcija attiecībā uz kaitējumu, kāds, iespējams ar šo vienošanos nodarīts, atbilstoši "kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vietai" un ņemot vērā visus šīs vienošanās dalībniekus, atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktam var būt tās vietas, kur šī vienošanās galīgi noslēgta, tiesai (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide*, C-352/13, EU:C:2015:335, 50. punkts). Tādā gadījumā varētu noteikt, ka iespējamās pretkonkurences vienošanās noslēgšanas vieta ir Latvija.

50 Šāds risinājums būtu jāizvēlas arī tad, ja būtu pierādīts, ka tas, ka *Air Baltic* atsevišķos lidojumos ar sākumpunktu un galamērķi Viļņas lidostā piemēroja plēsonīgas cenas, bija tikai darbības šīs vienošanās izpildei.

51 Savukārt, ja plēsonīgo cenu piemērošana būtu nošķirts pārkāpums saskaņā ar LESD 102. pantu, jurisdikcija atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktam būtu vietas, kur attiecīgā pretkonkurences rīcība ir īstenota, tiesai.

52 Atšķirībā no kaitējuma, ko radījusi aizliegta vienošanās starp dažādiem dalībniekiem, dominējoša stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas gadījumos kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vieta nav balstīta uz vienošanos, bet izpaužas kā šīs izmantošanas īstenošana, proti, darbībās, ko dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums ir veicis, lai to īstenotu praksē, tostarp piedāvājot un piemērojot plēsonīgas cenas attiecīgajā tirgū.

53 Gadījumā, ja notikumi, uz kuriem balstīta pamatlieta, ietilptu kopējā stratēģijā, kuras mērķis būtu izstumt *flyLAL* no lidojumu ar galamērķi un sākumpunktu Viļņas lidostā tirgus, un ja tie kopā veicinātu to, ka rodas norādītais kaitējums, tad iesniedzējtiesai būtu jāidentificē notikums, kuram ir īpaša nozīme šādas stratēģijas īstenošanā saistībā ar pamatlietā aplūkoto notikumu virkni.

54 Šī pārbaude tiks veikta vienīgi tādēļ, lai identificētu sasaistes ar tiesas valsti faktorus, kas pamato tās jurisdikciju atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktam (spriedums, 2016. gada 16. jūnijs, *Universal Music International Holding*, C-12/15, EU:C:2016:449, 44. punkts); iesniedzējtiesai šajā ziņā ir jāveic tikai lietas *prima facie* pārbaude, neizskatot lietu pēc būtības, jo, kā ģenerāladvokāts būtībā ir norādījis secinājumu 89.–92. punktā, uz civiltiesiskās atbildības par neatļautu darbību elementiem, tostarp kaitējumu izraisījušo faktu, attiecas piemērojamās valsts tiesības.

55 Turklāt risinājums, saskaņā ar kuru sasaistes faktora identificēšana ir atkarīga no valsts materiālajās tiesībās paredzēto novērtēšanas kritēriju izpildes, būtu pretrunā tiesiskās noteiktības mērķim, jo atkarībā no piemērojamajām tiesībām personas darbības, kas ir veiktas dalībvalstī, kura nav dalībvalsts, kuras tiesā ir celta prasība, varētu vai arī nevarētu tikt kvalificētas par darbībām, kas ir radījušas kaitējumu, piešķirot jurisdikciju atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktam (spriedums, 2013. gada 16. maijs, *Melzer*, C-228/11, EU:C:2013:305, 35. punkts).

56 Kā ģenerāladvokāts ir norādījis secinājumu 96. punktā, izvēloties konkrētu notikumu par svarīgu jurisdikcijas noteikšanai, tiek novērsta jurisdikciju pārklāšanās. Tas ir saskaņā ar jurisdikcijas īpašo raksturu atbilstīgi Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktam un vajadzību to interpretēt šauri, veicinot arī lielāku paredzamību.

57 Ņemot vērā šos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko radījusi pretkonkurences rīcība, jēdziens "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" var tikt saprasts tādējādi, ka tā ir vai nu vieta, kur noslēgta pretkonkurences vienošanās, kas ir pretrunā LESD 101. pantam, vai arī vieta, kur ir piedāvātas un piemērotas plēsonīgās cenas, ja šī prakse veido pārkāpumu atbilstoši LESD 102. pantam.

Par trešo jautājumu

58 Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā Tiesai, kā ir interpretējams jēdziens "strīdi, kas izriet no filiāles darbības" Regulas Nr. 44/2001 5. panta 5. punkta izpratnē tādos apstākļos, kādi aplūkoti pamatlietā.

59 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Tiesa ir identificējusi divus kritērijus, kas nosaka, vai tiesvedība tiesā par filiāles darbību ir saistīta ar dalībvalsti. Pirmkārt, jēdzienā "filiāle" tiek prezumēta darījumu veikšanas centra esamība, kas ilgtermiņā ārēji izturas kā mātesuzņēmuma atvasinājums. Šim centram ir jābūt vadībai un materiālā ziņā aprīkotam tā, lai tas būtu spējīgs slēgt darījumus ar trešajām personām tādējādi, ka šīm personām nebūtu tieši jāvēršas mātesuzņēmumā. Otrkārt, lietai ir jāattiecas vai nu uz darbībām, kas saistītas ar filiāles darbību, vai arī saistībām, ko tā uzņēmusies mātesuzņēmuma vārdā, ja šīs saistības ir jāizpilda valstī, kurā filiāle atrodas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 19. jūlijs, *Mahamdia*, C-154/11, EU:C:2012:491, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

60 Pēc iesniedzējtiesas uzskatiem, nav šaubu, ka pirmajā kritērijā paredzētie nosacījumi, kas noteikti judikatūrā, šajā lietā ir izpildīti. Šī tiesa tikai saistībā ar pārbaudi par otro kritēriju šaubās, vai pamatlieta attiecas uz *Air Baltic* Lietuvā piederošās filiāles "darbību".

61 Šajā ziņā minētā tiesa norāda – ja šī filiāle saskaņā ar statūtiem ir pilnvarota izveidot saimnieciskās attiecības ar trešajām personām, tostarp noteikt savu pakalpojumu cenas, tad nav nekādu datu, kas pierādītu, ka filiāle būtu faktiski noteikusi lidojumu cenas tirgos, uz kuriem attiecas pamatlieta. Turklāt tai neesot no mātesuzņēmuma nošķirta grāmatvedība.

62 Ieviešot atkāpi no Regulas Nr. 44/2001 2. panta 1. punktā paredzētā vispārīgā noteikuma par jurisdikciju, šīs regulas 5. panta 5. punkts – kā atgādināts šī sprieduma 26. punktā – ir jāinterpretē šauri.

63 Tādējādi, kā ģenerāladvokāts ir norādījis secinājumu 137. un 142. punktā, attiecībā uz prasībām saistībā ar neatļautu darbību, lai strīds izrietētu no filiāles darbības, filiālei ir jāpiedalās vismaz dažās no darbībām, kas veido neatļautu darbību.

64 Šajā gadījumā iesniedzējtiesai ir jāidentificē iespējamā *Air Baltic* filiāles loma varbūtējā pretkonkurences rīcībā. Ņemot vērā norādes, kas izriet no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu, tai tostarp ir jāizvērtē, vai šīs filiāles veiktās darbības ir atbildušas faktiskām plēsonīgu cenu piedāvāšanas un piemērošanas darbībām, uz kādām ir norādīts, un vai šī dalība varbūtējā dominējošā stāvokļa ļaunprātīgā izmantošanā ir bijusi pietiekami nozīmīga, lai tiktu uzskatīta par tādu, kam ir cieša saikne ar pamatlietu.

65 Attiecībā uz apstākli, ka *Air Baltic* filiāle nav gatavojusi finanšu pārskatu dokumentus, kas būtu nošķirti no mātesuzņēmuma dokumentiem, ir jānorāda, ka šāds fakts nav atbilstīgs kritērijs, lai noteiktu, vai šī filiāle ir faktiski piedalījusies plēsonīgo cenu piemērošanā, kādu saskaņā ar *flyLAL* pārmetumiem esot īstenojusi *Air Baltic*.

66 Ņemot vērā šos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens "strīdi, kas izriet no filiāles darbības" ietver prasību atlīdzināt kaitējumu, ko, iespējams, izraisījusi dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, kas izpaudusies kā plēsonīgu cenu piemērošana, ja uzņēmuma, kuram ir dominējošais stāvoklis, filiāle ir faktiski un nozīmīgi piedalījusies šajā ļaunprātīgajā rīcībā.

Par tiesāšanās izdevumiem

67 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

1) **Padomes Regulas (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko radījusi pretkonkurences rīcība, "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu", tādā situācijā, kāda ir pamatlietā, konkrēti attiecas uz negūtās peļņas rašanās vietu, ko veido pārdošanas apjomu samazināšanās, proti, vietu, kur atrodas tirgus, ko skārusi minētā rīcība, kurā, kā apgalvo cietušais, tam ir radušies zaudējumi.**

2) **Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar prasību atlīdzināt kaitējumu, ko radījusi pretkonkurences rīcība, jēdziens "vieta, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu" var tikt saprasts tādējādi, ka tā ir vai nu vieta, kur noslēgta pretkonkurences vienošanās, kas ir pretrunā LESD 101. pantam, vai arī vieta, kur ir piedāvātas un piemērotas plēsonīgās cenas, ja šī prakse veido pārkāpumu atbilstoši LESD 102. pantam.**

3) **Regulas Nr. 44/2001 5. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens "strīdi, kas izriet no filiāles darbības" ietver prasību atlīdzināt kaitējumu, ko, iespējams, izraisījusi dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, kas izpaudusies kā plēsonīgu cenu piemērošana, ja uzņēmuma, kuram ir dominējošais stāvoklis, filiāle ir faktiski un nozīmīgi piedalījusies šajā ļaunprātīgajā rīcībā.**

[Paraksti]